

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

1 Näytteenoton ajankohdat ja näytemäärät

Näytteenoton ajankohdat, näytelajit ja näytemäärät on kuvattu alla taulukossa 1. Eri parvista otettuja näytteitä ei saa yhdistää. Viranomaisen ottamat näytteet otetaan samalla tavalla kuin toimijan ottamat näytteet, jos taulukossa ei ole erikseen mainittu viranomaisen näytteenottoa.

Taulukko 1. Siipikarjan salmonellavalvontaan sisältyvä säännöllinen näytteenotto

Kohde	Ajankohta	Kasvatusmuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnan-eläinlääkäriin tarkastus
BROILERIT JA KALKKUNAT						
Vanhempaispolvi						
Emokasvattamo						
Untuvikot	välittömästi saavuttua		aluspaperi/ alusmateriaali/ sivelynäyte	10 kpl	2	1 krt/vuosi
Emo- kasvatusparvi	4 viikon iässä ja 2 viikkoa ennen siirtoa emokanalaan tai muninnan alkua	kerroslattia*	tossunäyte	2 paria	2	
			tossunäyte ja sivelyulostenäyte	1 pari	1	
Emokanala						
Emoparvi	2 viikon välein		tossunäyte ja sivelypölynäyte	1 pari	1	Broileri: 2 krt/emoparvi ¹⁾ Kalkkuna: 1 krt/emoparvi ²⁾
			kerroslattia*	tossunäyte ja sivelyulostenäyte	1 pari	
				tossunäyte ja sivelyulostenäyte	1 pari	
			kerroslattia*	tossunäyte ja sivelyulostenäyte	2 kpl	
Hautomo						
	kirjallinen suunnitelma		pölynäytteet	10-15 g/näyte		1 krt/vuosi
			sivelynäytteet			

* vaihtoehtoinen näytteenottomenetelmä kerroslattiakasvattamoissa tai -kanaloissa

1) Näytteenottojen välillä on oltava vähintään neljä kuukautta.

2) Ainakin yhden emoparven lintujen on oltava näytteenottohetkellä 30–45 viikon ikäisiä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Kohde	Ajankohta	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnan-eläinlääkäriin tarkastus
Tuotantopolvi					
Broileri- ja kalkkunakasvattamo					
Kasvatusparvi	3 viikon sisällä ennen teurastamista	tossunäyte	2 paria	2	1 krt/vuosi
	viranomaisen näytteenotto	tossunäyte ja	1 pari	1	
		pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
Broileri- tai kalkkunakasvattamo, jos kasvatusaika on broilereilla yli 81 vrk tai kalkkunoilla yli 100 vrk ja parvi teurastetaan useammassa erässä teurastamossa, jossa teurastetaan enintään 150 000 lintua vuodessa					
Kasvatusparvi	3 viikon sisällä ennen ensimmäisen erän teurastusta ja sen jälkeen 6 viikon välein	tossunäyte	2 paria	2	1 krt/vuosi
	viranomaisen näytteenotto	tossunäyte ja	1 pari	1	
		pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	

Kohde	Ajankohta	Kasvatusmuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnan-eläinlääkäriin tarkastus
MUNINTAKANAT						
Vanhempais- ja isovanhempaispolvi						
Emokasvattamo						
Untuvikot	välittömästi saavuttua		aluspaperi/ alusmateriaali/ sivelynäyte	10 kpl	2	1 krt/vuosi
Emo- kasvatusparvi	4 viikon iässä ja 2 viikkoa ennen siirtoa emokanalaan tai muninnan alkua	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	2	
			kerroslattia*	tossunäyte ja	1 pari	
		häkki		sivelyulostenäyte	2 kpl	
			ulostenäyte tai	2 x 150 g	2	
sivelyulostenäyte	4 kpl	2				
Emokanala						
Emoparvi	3 viikon välein	lattia ¹⁾	tossunäyte ja	1 pari	1	2 krt/emoparvi ²⁾
			sivelypölynäyte	1 kpl	1	
		kerroslattia*	tossunäyte ja	1 pari	1	
			sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
		häkki	ulostenäyte tai	2 x 150 g	2	
sivelyulostenäyte	4 kpl		2			

* vaihtoehtoinen näytteenottomenetelmä kerroslattiakasvattamoissa tai -kanaloissa

1) Myös luomutuotanto tai muu vapaa kasvatus.

2) Näytteenottojen välillä on oltava vähintään neljä kuukautta.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Kohde	Ajankohta	Kasvatusmuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnan-eläinlääkäriin tarkastus
Hautomo						
	kirjallinen suunnitelma		pölynäytteet	10-15 g/näyte		1 krt/vuosi
			sivelynäytteet			
Tuotantopolvi						
Kasvatuskanala						
Untuvikot	välittömästi saavuttua		aluspaperi/ alusmateriaali/ sivelynäyte	5 kpl	1	1 krt/vuosi
Kasvatusparvi	2 viikkoa ennen siirtoa kanalaan tai muninnan alkua	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	1	
			kerroslattia*	tossunäyte ja sivelyulostenäyte	1 pari	
		häkki		ulostenäyte tai sivelyulostenäyte	2 x 150 g	
				4 kpl	1	
Kanala						
Muniva parvi	22–26 viikon iässä, sitten 15 viikon välein ³⁾	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	1	1 krt/vuosi
			kerroslattia*	tossunäyte ja sivelyulostenäyte	1 pari	
					2 kpl	
		häkki	ulostenäyte tai sivelyulostenäyte	2 x 150 g	2 ²⁾	
					4 kpl	
		viranomaisen näytteenotto	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	
	ja pölynäyte tai sivelyulostenäyte			1 kpl	1	
	kerroslattia*		tossunäyte ja sivelyulostenäyte	1 pari	1	
					2 kpl	
	häkki		ja pölynäyte tai sivelyulostenäyte	1 kpl	1	
			ulostenäyte tai sivelyulostenäyte	2 x 150 g	2 ²⁾	
			4 kpl	1		
			ja pölynäyte tai sivelyulostenäyte	1 kpl	1	

* vaihtoehtoinen näytteenottomenetelmä kerroslattiakasvattamoissa tai -kanaloissa

1) Myös luomutuotanto tai muu vapaa kasvatus.

2) Yhdistetään laboratorioissa yhdeksi näytteeksi.

3) Jos linnut teurastetaan, viimeinen näytteenotto tehdään neljän viikon sisällä ennen teurastusta.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Kohde	Ajankohta	Kasvatusmuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnan-eläinlääkäriin tarkastus
PIENIMUOTOINEN TOIMINTA**						
Kanala, kasvatuskanala, emokasvattamo ja emokanala						
Pitopaikan lintumäärä alle 50						
Kasvatusparvi tai muniva parvi	1 kerran vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	joka kolmas vuosi
		kerroslattia*	sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
		häkki	ulostenäyte tai	1 x 150 g	1	
	sivelyulostenäyte		2 kpl	1		
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
		kerroslattia*	sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
		häkki	ulostenäyte tai	1 x 150 g	1	
			sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
	ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1			
	Pitopaikan lintumäärä vähintään 50					
Kasvatusparvi tai muniva parvi	2 kertaa vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	joka toinen vuosi
		kerroslattia*	sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
		häkki	ulostenäyte tai	1 x 150 g	1	
	sivelyulostenäyte		2 kpl	1		
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
		kerroslattia*	sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
		häkki	ulostenäyte tai	1 x 150 g	1	
			sivelyulostenäyte	2 kpl	1	
	ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1			

* vaihtoehtoinen näytteenottomenetelmä kerroslattiakasvattamoissa tai -kanaloissa

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Kohde	Ajankohta	Kasvatusmuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnan-eläinlääkäriin tarkastus
PIENIMUOTOINEN TOIMINTA**						
Broileri- ja kalkkunakasvattamo						
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä alle 10 000 kg/v						
Kasvatusparvi	1 kerran vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	joka kolmas vuosi, jos lintuja on alle 50 / joka toinen vuosi, jos lintuja on vähintään 50
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä 10 000–20 000 kg/v						
Kasvatusparvi	2 kertaa vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	joka toinen vuosi
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä 20 000–30 000 kg/v						
Kasvatusparvi	3 kertaa vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	joka toinen vuosi
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä 30 000–40 000 kg/v						
Kasvatusparvi	4 kertaa vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	joka toinen vuosi
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/ osasto	1	
			ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	1 kpl	1	

** Pienimuotoisella toiminnalla tarkoitetaan seuraavia pitopaikkoja:

- 1) alle 1 000 kanan kanalat, joiden tuottamia munia luovutetaan kuluttajille vain suoraan pitopaikasta taikka pitopaikasta vastuussa olevan toimijan harjoittamassa torikaupassa tai ovelta ovelle myynnissä,
- 2) broileri- ja kalkkunakasvattamot, joiden tuottamaa siipikarjanlihaa luovutetaan kuluttajille vain suoraan pitopaikasta tai jotka toimittavat lihaa vain paikallisille vähittäisliikkeille (enintään 40 000 kg/v),
- 3) alle 250 linnun emokasvattamot ja emokanalat sekä alle 1 000 linnun kasvatuskanalat, joiden lintuja tai niiden jälkeläisiä luovutetaan vain 1 ja 2 kohdissa mainittuihin pitopaikkoihin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

2 Näytteenottomenetelmät

2.1 Tossunäytteet

Näitä tarvitset

- Imukykyistä, saappaiden tai saapassuojien päälle vedettävää putkiharsoa tai putkisidosta. Myös muita saappaiden tai saapassuojien päälle vedettäviä tossuja tai sukkia voi käyttää, jos ne ovat puhtaita ja riittävän imukykyisiä. (Ks. kuva 1.)
 - Kostutusliuosta tai puhdasta vettä
- Tossut tai harsot kostutetaan ennen näytteenottoa. Kostutukseen voidaan käyttää puhdasta ihmisten kulutettavaksi kelpavaa juomavettä, steriiliä vettä tai erityistä kostutusliuosta (0.8 % NaCl, 0.1 % peptonia steriilissä, deionisoidussa vedessä)¹.
 - Tossu tai harso vedetään puhtaan saappaan terän päälle niin, että se peittää saappaan pohjan. Harson pituus on tällöin noin 30 cm.
 - Harson voi myös koota kimpuksi päkiän kohdalle, jolloin se käännetään kolmesti 90° näytteenoton aikana. Harson pituuden tulee olla noin 20 cm, ja kääntämisessä on hyvä käyttää käden suojana esim. kertakäyttökäsineitä.
 - Jos eläinsuojassa on käytössä saappaiden desinfiointiallas, on saappaat huuhdeltava desinfiointin jälkeen puhtaalla vedellä ennen näytteenottotossun pukemista.
 - Näytteenoton tulisi tapahtua ennen kuivikkeiden vaihtamista.
 - Jos näytteenotossa käytetään kahta tossuparia, tutkittavan parven pitotilan ala jaetaan kahteen sektoriin. Kummallakin sektorilla kävellään yhdellä tossuparilla koko sektorin ala. Jos näytteenotossa käytetään yhtä tossuparia, tossuparilla kävellään koko tutkittavan parven pitotilan ala.
 - Jos parvesta otetaan näytteeksi yksi pari tossunäytteitä ja vähintään kaksi sivelyulostenäytettä, tossunäyte otetaan kävelemällä tossuparilla pehkujen peittämällä alueilla parven pitotilassa.
 - Kun näytteenotto on saatu päätökseen, tossut poistetaan varovasti, jotta niihin kiinnittynyt materiaali ei pääse irtoamaan, ja laitetaan esimerkiksi puhtaaseen muovipussiin.

Munintakanaparvien tutkimuksissa voidaan yhdistää kaksi tossuparia yhdeksi yhteisnäytteeksi. Emokasvatusparvien sekä broileri- ja kalkkunaparvien tutkimuksissa on tossuparit tutkittava erikseen.

¹ Kostutusliuos (0.8% NaCl, 0.1% peptonivesi) voidaan pyytää paikalliselta laboratorioilta: 8 g NaCl ja 1 g peptonia, joka täydennetään 1 litraksi vedellä ja autoklavoidaan 121 C, 15 min.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Kuva 1. Näytteenottotossut

2.2 Ulostenäytteet (häikeissä pidettävät parvet)

Näitä tarvitset:

- puhdas muovipussi tai purkki
- vaaka
- puhdas näytteenottolusikka, lastain tms.

Ulostenäytteitä otetaan häikeissä pidettävistä parvista. Ulostenäytteeseen kerätään luonnollisesti sekoittunutta ulostetta pitopaikan lannankuljetusmatoista, raapoista tai lantakaivosta pitopaikan tyyppin mukaan. Jos pitopaikassa on häkkeitä useammassa kerroksessa, on näytteeseen sisällyttävä ulostetta kaikista kerroksista. Jos pitopaikassa on lannankuljetusmattoja ja raappoja, niiden on oltava käynnissä näytteenottopäivänä ennen näytteenottoa. Näytteenoton ajaksi ne voidaan pysäyttää ja kerätä ulostenäytteet maton tai raapan loppupäästä, jolloin ulostenäytteeseen saadaan mukaan mahdollisimman monen häkin ulostetta. Pitopaikassa, jossa on ohjauslevyt häkkien alapuolella ja raappoja, kerätään ulostetta, joka on tarttunut raappoihin niiden ollessa käynnissä. Jos matto- tai raappajärjestelmää ei ole, on ulostenäyte kerättävä lantakaivosta.

Häikeissä pidettävistä emoparvista ja munintakanaparvista on otettava kaksi vähintään 150 g:n painoista ulostenäytettä. Ensimmäisillä näytteenottokerroilla ja sen jälkeen silloin tällöin ulostenäyte on hyvä punnita, niin että näytettä saataisiin riittävä määrä. Näytteet pannaan erillisiin muovipusseihin. Emoparvien näytteet tutkitaan laboratoriossa erikseen. Munintakanaparvien näytteet yhdistetään laboratoriossa huolellisesti sekoittamalla.

2.3 Sivelyulostenäytteet (kerroslattikanalat ja häikeissä pidettävät parvet)

Näytteenottoon käytetään yhtä tai useampaa kangasta näytettä kohden. Jokaisen kankaan pinta-alan tulee olla vähintään 900 cm². Kangas on kostutettava ennen näytteenottoa. Kostutukseen käytetään puhdasta, ihmisten kulutettavaksi kelpavaa juomavettä, steriiliä vettä tai erityistä kostutusliuosta (0,8 % NaCl ja 0,1 % peptonia steriilissä, deionisoidussa vedessä).

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Näytteet kerätään siten, että kankailla sivellään mahdollisimman laaja pinta-ala kaikkien saavutettavissa olevien lannankuljetusmattojen purkautumispäistä. Lannankuljetusmattojen ja raappojen tulee olla ollut käynnissä näytteenottopäivänä ennen näytteenottoa. Näytteet on kerättävä siten, että jokainen kangas on kauttaaltaan ulosteessa.

Sivelyulostenäytteet ovat vaihtoehtoinen näytteenottomenetelmä kerroslattiakanalaisissa, joissa uloste poistetaan lannankuljetusmatoilla. Lisäksi sivelyulostenäytteitä voidaan ottaa ulostenäytteiden sijaan häkeissä pidettävistä parvista, jos ulostetta ei kerry riittävästi raappoihin tai lannankuljetusmattojen puhdistimiin.

Kerroslattiakanalassa otetaan vähintään kaksi sivelyulostenäytettä sekä yksi tossupari. Emoparven näytteenotossa tossupari tutkitaan erikseen ja sivelyulostenäytteet voidaan yhdistää yhdeksi yhteisnäytteeksi. Munintakanaparvesta otetut yksi tossupari ja sivelyulostenäytteet voidaan yhdistää yhdeksi yhteisnäytteeksi.

Häkeissä pidettävistä parvista otetaan vähintään neljä sivelyulostenäytettä. Emoparvesta otetut sivelyulostenäytteet voidaan yhdistää kahdeksi yhteisnäytteeksi ja munintakanaparvesta otetut sivelyulostenäytteet voidaan yhdistää yhdeksi yhteisnäytteeksi.

2.4 Näytteenotto untuvikkojen kuljetuslaatikoista

Emokasvattamossa otetaan näytteitä kymmenestä ja kasvatuskanalassa viidestä kuljetuslaatikosta samanaikaisesti hautomosta saapuvaa parvea kohden. Emokasvattamossa näytteet yhdistetään kahdeksi erikseen tutkittavaksi yhteisnäytteeksi ja kasvatuskanalassa yhdeksi yhteisnäytteeksi.

Näytteeksi otetaan ensisijaisesti aluspapereita, jotka taitellaan kokoon. Viiden laatikon paperit pannaan samaan muovipussiin. Jos kuljetuslaatikoissa käytetään muuta alusmateriaalia kuin paperia, on tätä materiaalia otettava vastaavasta määrästä laatikoita ja yhdistettävä näytteet vastaavasti. Jos kuljetuslaatikoissa ei käytetä alusmateriaalia, tutkittavien laatikoiden pohjista otetaan sivelynäytteitä vähintään 1 m²:n pinta-alalta. Sivelynäytteenotossa käytetään steriilejä kostutettuja näytteenottosieniä, kankaita, vaahtomuovikuutioita tai sideharsotaitoksia. Kädet on hyvä suojata puhtailla, mielellään kertakäyttöisillä käsineillä näytteenoton ajaksi. Laatikon pohjasta pyyhitään sisäpohjan mahdollisimman likaantuneita kohtia ja esim. kulmia, niin että näytteenottoväline likaantuu näkyvästi.

2.5 Sivelypölynäytteet

Näytteenotossa käytetään yhtä tai useampaa kostutettua kangasta tai sientä, joiden yhteispinta-ala on vähintään 900 cm² (pinta-alaan ei voi laskea kankaiden molempia puolia erikseen). Näyte kerätään useasta kohtaa parven pitotilan sisäpuolen vaaka- tai pystysuorilta pinnoilta, joissa on näkyvää pölyä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

Pölyä on kerättävä niin paljon, että käytetyt kankaat tai sienet ovat kauttaaltaan pölyssä. Kaikki saman parven kankaat tai sienet pannaan samaan muovipussiin. Eri parvista otettuja sivelypölynäytteitä ei saa yhdistää tutkimusta varten.

2.6 Pölynäytteet (kunnaneläinlääkäri)

Näitä tarvitset

- puhdas muovipussi tai purkki
- vaaka
- puhdas näytteenottolusikka, lastain tms.

Näytteeksi kerätään pölyä eri puolilta parven pitotilaa vähintään 250 ml ja 100 grammaa, minkä vuoksi näyte tulee punnita. Pölynäyte kerätään sisätiloista sellaisista paikoista, joista pölyä löytyy, esimerkiksi ilmanvaihtoputkien päältä tai munien keräilyhihnan loppupäästä. Jos pölyä ei ole riittävästi, kannattaa ottaa sivelypölynäyte. Eri parvista otettuja pölynäytteitä ei saa yhdistää tutkimusta varten.

Pölynäyte otetaan kunnaneläinlääkäriin tarkastuskäynnin yhteydessä tuotantopolven parvista (ei kasvatuskanalassa) sekä pienimuotoisen toiminnan pitopaikoista. Pölynäyte voidaan korvata sivelypölynäytteellä.

2.7 Näytteet hautomon tuotantoympäristöstä

Tuotantoympäristöstä otettavien näytteiden tarkoituksena on seurata salmonellan esiintymistä hautomossa tuotannon aikana. Hautomosta otetaan pölynäytteitä ja sivelynäytteitä. Näytteet otetaan kirjallisen suunnitelman mukaisesti. Hautomosta vastaava toimija laatii näytteenottosuunnitelman ja toimittaa sen tiedoksi kunnaneläinlääkärille.

Näytteenottosuunnitelman laatimisessa on otettava huomioon erityisesti siitosmunien eri käsittelyvaiheet, sekä salmonellabakteerien leviämisen kannalta olennaiset kohdat. Näytteiden tulee edustaa hautomon eri osia (esimerkiksi munien vastaanotto- ja säilytystilat, hautomakoneet, untuvikkojen käsittely- ja säilytystilat, kulkukäytävät, ilmastointiputket, viemärit, kuorijakoneiden rakenteet).

Sivelynäytteet otetaan steriilillä kostutetulla näytteenottosienellä, kankaalla, vaahto-muovikuutiolla tai sideharsotaitoksella hautomon rakenteiden pinnoista. Pölynäytteenotossa kerätään untuvapölyä erikseen kuorimahuoneesta ja untuvikkojen lajitteluhuoneesta. Yhden pölynäytteen koko on n. 10–15 g.

Kohtien, joista näytteet on otettu, on käytävä ilmi näytelähetteestä.

2.8 Näytteenotto pitopaikoissa, joissa harjoitetaan pienimuotoista toimintaa

Lattialla tai tarhassa pidettävistä linnuista otetaan jokaisesta parvesta tossunäytteitä noudattaen soveltuvin osin kohdan 2.1 vaatimuksia. Jos parven kaikki linnut sijaitsevat samassa tilassa, käytetään yhtä tossuparia. Jos linnut sijaitsevat eri osastoissa tai tarhoissa, joiden välillä ei ole suoraa kulkuyhteyttä, vaihdetaan tossupari aina osaston tai tarhan välillä. Kaikki saman parven tossunäytteet voidaan yhdistää tutkimusta varten.

Jos lintuja pidetään kopeissa tai vastaavissa tiloissa, joissa ei pysty kävelemään, otetaan käsitossunäytteitä. Tällöin tossut laitetaan käsiin puhtaiden kertakäyttökäsineiden päälle ja käsillä hierotaan ulosteen peittämiä alueita kopissa tai vastaavassa. Kaikki samasta parvesta otetut käsitossunäytteet voidaan yhdistää tutkimusta varten.

Sellaisissa emojen kerroslattiakasvattamoissa ja kerroslattiakanoissa sekä munintakanojen kerroslattiakanoissa, joissa uloste poistetaan lannankuljetusmatoilla, voidaan tossunäytteiden tai käsitossunäytteiden sijaan ottaa vähintään kaksi sivelyulostenäytettä kohdan 2.3 mukaisesti. Samasta parvesta otetut sivelyulostenäytteet voidaan yhdistää yhdeksi yhteisnäytteeksi.

Häkeissä pidettävistä linnuista otetaan jokaisesta parvesta yksi 150 g painoinen yhteisulostenäyte noudattaen soveltuvin osin kohdan 2.2 vaatimuksia. Jos emojen tai munintakanojen häkkeitä on useammassa kerroksessa ja uloste poistetaan lannankuljetusmatoilla, mutta ulostetta ei kerry riittävästi raappoihin tai lannankuljetusmattojen puhdistimiin, otetaan vähintään kaksi sivelyulostenäytettä kohdan 2.3 mukaisesti. Samasta parvesta otetut sivelyulostenäytteet voidaan yhdistää yhdeksi yhteisnäytteeksi.

2.9 Pintapuhtausnäytteet (kunnaneläinlääkäri)

Kunnaneläinlääkäri ottaa pintapuhtausnäytteet sen jälkeen, kun tilat on tyhjennetty linnuista sekä pesty ja desinfioitu, jos pitopaikassa on todettu salmonella. Näytteenoton tarkoituksena on varmistaa pesu- ja desinfektioitoimenpiteiden onnistuminen ennen seuraavan lintuerän tuloa. Näytteet otetaan sivelynäytteinä steriilillä kostutetulla näytteenottosienellä, kankaalla, vaahtomuovikuutiolla tai sideharsotaitoksella pitopaikan rakenteista salmonellan toteamisen vuoksi tehtyjen pesu- ja desinfektioitoimenpiteiden jälkeen. Näytteet otetaan vasta, kun tilat ovat silminnähden puhtaat ja kuivat.

Puhtausnäytteet on otettava pitopaikan pintarakenteista, erityisesti salmonellan pesiytymisen kannalta oleellisista kohdista. Näytteiden tulee riittävässä määrin edustaa pitopaikan eri osia (esimerkiksi rakenteiden saumat, erilaiset kulmukset, ilmastointikanavien aukot, viemärit).

3 Näytteiden toimittaminen tutkittavaksi

Näytteet tulee toimittaa tutkittavaksi laboratorioon, jonka Ruokavirasto on nimennyt eläintautilain nojalla salmonellavalvontaohjelman mukaisia näytteitä tutkimaan. Viranomaisen ottamat näytteet voidaan tutkia vain nimetyissä virallisissa laboratorioissa. Toimijan ottamat näytteet voidaan tutkia myös nimetyissä omavalvontalaboratorioissa. Tarkemmat ohjeet näytteiden pakkaamisesta ja lähettämisestä kannattaa kysyä suoraan laboratorion ohjeista. Ruokaviraston nimeämät laboratoriot yhteystietoineen ovat lueteltuna Ruokaviraston sivuilla: www.ruokavirasto.fi > Laboratoriopalvelut > Ruokaviraston hyväksymät laboratoriot > [Eläintautilaboratoriot](#).

Näytteet tulee ottaa alkuvuokosta (maanantai - tiistai) ja lähettää laboratorioon ensisijaisesti näytteenottopäivänä ja mieluiten pikälähetyksenä. Näytteet on säilytettävä tutkimushetken saakka hyvin suljettuina, valolta suojattuina ja viileässä sekä toimitettava viivytyksettä laboratorioon. Jos näytteitä ei ole mahdollista lähettää samana päivänä, näytteet on säilytettävä jäädytettynä ennen lähettämistä. Kunnaneläinlääkäri vastaa viranomaisen ottamien näytteiden lähettämisestä laboratorioon.

Näytteiden tutkiminen on aloitettava laboratorioissa viimeistään 96 tunnin kuluttua näytteenotosta. Näytteet voidaan kuljettaa ympäristön lämpötilassa, kunhan vältetään niiden altistuminen korkeille lämpötiloille (yli 25 °C) ja auringonvalolle. Näytteitä ei saa pakastaa ennen lähettämistä ja näytteet eivät saa jäätyä matkalla. Näytteet voi myös itse toimittaa perille laboratorioon.

3.1 Lähetä

Laboratorioon toimitettavien näytteiden mukana on oltava huolellisesti täytetty lähete, jossa on seuraavat tiedot:

- näytteenottoaika ja näytteenottajan nimi
- toimija ja yhteystiedot
- pitopaikkatunnus
- tieto siitä, onko kyseessä salmonellavalvontaan sisältyvä toimijan säännöllinen näytteenotto, salmonellavalvontaan sisältyvä viranomaisen näytteenotto vai viranomaisen muu näytteenotto (esim. salmonellaepäily)
- parven ikä ja parvitunniste
- tieto siitä, onko kyseessä zoonoosiasetuksen mukainen pienimuotoinen toiminta
- emoparvista otettujen näytteiden mukana on toimitettava lisäksi:
 - tieto siitä, onko kyseessä munintakanojen, broilereiden vai kalkkunoiden emoparvi
 - tieto siitä, onko kyseessä isovanhempaispolven vai vanhempaispolven emoparvi
 - tieto siitä, onko kyseessä untuvikkovaiheen, muun kasvatusvaiheen vai munintavaiheen emoparvi

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto/Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje siipikarjan salmonellanäytteenotosta

- tuotantopolven parvista otettujen näytteiden mukana on toimitettava lisäksi
 - tieto siitä, onko kyseessä munintakanojen, broilereiden vai kalkkunoiden parvi
 - munintakanojen parvesta lisäksi tieto, onko kyseessä untuvikkovaiheen, muun kasvatusvaiheen vai munintavaiheen parvi
- hautomoista otettujen näytteiden mukana on toimitettava lisäksi
 - tieto siitä, onko kyseessä munintakanojen, broilereiden vai kalkkunoiden hautomo
 - tieto näytteenottokohdista kirjattuna näyteläheteeseen

Tietojen toimittamisessa laboratorioon suositellaan käyttämään Ruokaviraston lähetelomaketta, joka on saatavissa Ruokaviraston sivuilta: www.ruokavirasto.fi > Tietoa meistä > Asiointi > Oppaat ja lomakkeet > Yritykset > [Salmonellavalvonta](#).

4 Lainsäädäntö

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (316/2021) zoonooseista (zoonosiasetus)

Tämä ohje korvaa ohjeen 15381/1.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Ruokaviraston näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.